

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HÖGSKOLAN FÖR SCEN OCH MUSIK

KODÁLY-METODEN

Redogörelse av och reflektioner kring Kodálys förverkligande av
musik-pedagogik för barn och ungdom.

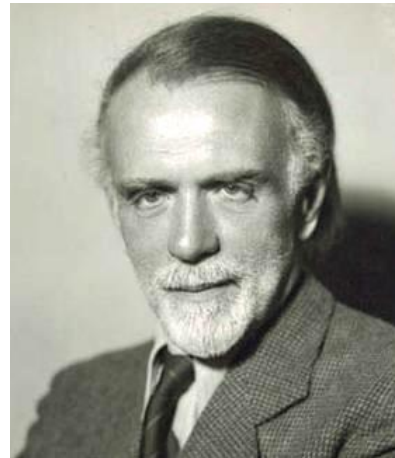
Birgitta Aurell-Keczán

Examensarbete inom körpedagogisk kurs, 7,5 hp

Vårterminen 2012

Sammanfattning

Zoltán Kodály (1882-1967) var ungersk tonsättare, musikforskare och pedagog. Under 1910-talet blev Kodály starkt engagerad i musikaliska utbildningsfrågor. Han började initiera en landsomfattande reformering av musikpedagogiken med körverksamhet byggd på den ungerska folkmusiken. Hans mål var att alla - verkligen alla - skulle få möjlighet till musikalisk skolning, glädje över musikalisk upplevelse och delaktighet, och därigenom få del av all god påverkan och inverkan som detta kan innebära för mänsklig utveckling. Detta system har blivit känt som den s.k. *Kodálymetoden*.

Jag vill i denna uppsats försöka skildra Kodály-metoden så som den tedde sig under Kodállys tid, och låter honom och hans samtida medarbetare komma till tals. Jag skriver även något om metodens historiska utveckling och konsekvenser fram till våra dagar. Under arbetets gång har jag förundrats över, att en metod som är så erkänd i stora delar av världen är så okänd hos oss.

”Ingen tonsättare i vår tidsålder har väl varit så betydelsefull för musiklivet i sitt land som Zoltán Kodály.” *Benjamin Britten*¹

”Vi alla som musicerar och inte minst alla de som gläds åt musik är skyldiga honom ett oändligt, evärdeligt tack.” *Yehudi Menuhin*²

---

¹ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 6

² Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 7

Innehållsförteckning:

Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning.....	5
1.1 Frågeställning och syfte.....	5
1.2 Metod.....	5
2. Kodálymetoden på Kodálys tid.....	6
2.1 Kort biografisk översikt.....	6
2.2 Kodály berättar.....	7
2.3 Resultatet i Kodálys skolor.....	7
2.4 Undervisningen.....	9
2.5 Kodály-metodens grunder.....	10
2.6 Metod och ideologi.....	14
3. Kodály-metoden på 70-talet.....	14
4. Kodály-metoden idag.....	15
5. Kodály-metoden och Sverige.....	16
6. Mer av Kodálys tankar.....	19
7. Avslutande diskussion och reflexion.....	20
8. Bevingade ord av Kodály.....	21
9. Litteraturlista.....	22

1. Inledning

När jag för första gången fick möjlighet att lyssna till "Flickkören Pro Musica" från Nyíregyháza i Ungern kunde jag inte annat än hänföras.

Det var det bästa jag hört framföras av någon ungersk kör. Denna kör, framsprungen ur en skolkör i en låg- och mellanstadieskola som bär Zoltán Kodálys namn, bildades 1986 och har under årens lopp vunnit många priser. Ja, flickkören Pro Musica räknas som en av världens ledande körer alltsedan de vann sin första internationella tävling 1986. Sedan dess är de bl.a. 10-faldiga vinnare av European Grand Prix for Choral Singing. Som internationella ambassadörer för Kodálymetoden är Pro Musica eftersökta, både som uttolkare och förmedlare av körsång. Samtliga sångare har en bakgrund som elever vid "The Zoltán Kodály Music Specialist Primary School" i Nyíregyháza.

Denna upplevelse väckte min nyfikenhet kring Kodály-metoden...

1.1 Syfte och frågeställning

Jag vill i denna uppsats, med utgångspunkt från en sammanfattning av Kodálys liv, verk och metod försöka skildra Kodály-metoden så som den tedde sig under Kodálys tid, och låter honom och hans samtida medarbetare komma till tals. Jag skriver även något om metodens utveckling, utbredning och konsekvenser fram till våra dagar. Samtidigt vill jag väcka frågan varför en metod som är så erkänd i stora delar av världen är så okänd i Sverige.

Den centrala frågeställningen är:

- Vad är det som är så speciellt med Kodály-metoden?

1.2 Metod

Jag började söka efter information och material:

Allra först letade jag via internet, och tyckte det fanns förvånansvärt lite information där. Dock fann jag några mycket intressanta länkar bl.a. till Kodályinstitutet (<http://www.kodaly-inst.hu/main.html>). Via UB i Göteborg lånade jag allt jag kunde komma över som hade med Kodály att göra. Det visade sig att den mest givande läsningen blev Sara Arvidssons bok "Zoltán Kodály - en mosaik". Denna bok utgörs dels av en samling brev skrivna av Kodály mellan åren 1905-1965, dels av minnesord skrivna av hans vänner, kollegor och elever. Fem samtal mellan Zoltán Kodály och Lutz Besch finns också återgivna. Så växte en bild fram hos mig av Kodálys liv o verk, hans strävan efter att reformera dåtidens musikaliska utbildning, och hans metod som slutligen kom att formuleras av hans elever och efterföljare.

2. Kodály-metoden på Kodálys tid

2.1 Kort biografisk översikt³

Zoltán Kodály föds den 16 december år 1882 i Kecskemét, som är centralt beläget i Ungern (ungefär mitt emellan Budapest och Szeged). Familjen flyttar ofta på grund av att fadern är järnvägstjänsteman. När Zoltán är 15 år gammal uppför skolorkestern hans första orkesterverk – en ouvertyr. Man kunde då i tidningar läsa berömande ord som att ”...verket klingar bra, tankarna följer varandra logiskt. Stycket avslöjar en begåvning...”

En stor produktion av musik följer, examina och diplom erhålls. Vid 24 års ålder innehar den unge Zoltán Kodály en professur vid Musikaliska Akademien, där han undervisar i musikteori. 1908 börjar Kodály undervisa i komposition. 3 augusti 1910 gifter han sig med Emma Schlesinger, en begåvad kompositör, och tillsammans med henne och Belá Bartók påbörjar han en expedition till Transsylvanien för att samla folkvisor. Zoltán och Emma kommer att leva i ett lyckligt äktenskap under nära 49 år, varefter Emma avlider.

Fler forskningsresor följer, bland annat till folkstammen Csángó i Bukowina, där han lyckas frilägga arkaiska skikt av den ungerska folkvisan. Ett intensivt forskningsarbete bedrivs, samtidigt som produktionen av musikverk är omfattande. Kodály deltar dessutom i Internationella musikkongresser, blir president i Internationella Folkmusikrådet⁴, samt grundar år 1928 tillsammans med Bartók m.fl. den ungerska sektionen av Internationella Sällskapet för Ny Musik.

År 1934 börjar Kodály tillsammans med Bartók på uppdrag av Vetenskapsakademien att ordna folkvisematerialet. Folkmusik - är ett ämne som Kodály sedan 1930 börjat hålla föreläsningar om vid Budapest-universitets filosofiska fakultet.

Kodály mottar tre gånger det prestigefyllda Kossuth-priset, emottar ett synnerligen stort antal hedersutnämningar och utmärkelser i sitt hemland, och för att belysa hans erkännande världen över, kan omnämnas att han blir Hedersdoktor vid Oxford-universitetet, Hedersmedlem av ”American Academy Institute of Arts and Letters”, Hedersprofessor vid Tjajkovskij-konservatoriet i Moskva, Hedersmedlem i Kalevala-Sällskapet i Helsingfors, Hedersdoktor vid Humboldt-universitetet i Östberlin, samt hedras med Herder-priset av Wiens universitet.

Efter ett synnerligen verksamt och produktivt liv avlider Zoltán Kodály 1967 under sitt åttiofemte levnadsår.

För att lägga tyngdpunkten vid körmusik, och endast omnämna dessa verk, kan sägas att Kodály komponerade bl.a. ca 150 a capella körverk, varav 24 för mansröster, 45 för blandad kör, 78 för barn och kvinnoröster. Han skrev nära tusen särskilda övningar för utbildande syfte som används inom hans metod.⁵

³ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 51-57

⁴ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 88

⁵ <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/comp.htm>

2.2 Kodály berättar

Under fem dokumenterade samtal mellan Zoltán Kodály och Lutz Besch år 1964 i Budapest och Kecskemét⁶ ger Kodály bl.a. uttryck för de många fördelarna – för barnen – med att gå i någon av de hundra skolor som vid den tiden, enligt Kodálys modell, hade infört en daglig musiklektion. Han berättar⁷ att barnen på dessa skolor visar en stor lust och längtan att delta i undervisningen. Det är mycket ovanligt med skolk. Det ger heller inga pedagogiska bekymmer för barnen att musiken ”stjäl tid” från andra ämnen i skolundervisningen, för barnen på dessa skolor uppnår bättre resultat än andra elever i samtliga ämnen.

Detta fenomen har landets psykologer börjat intressera sig för, men för Kodály är det helt naturligt. Han säger: ”Vi som arbetar ute i det praktiska livet behöver ingen förklaring till det. Vi vet att daglig sysselsättning med musik friskar upp sinnet så att det visar större mottaglighet för alla de andra ämnena.” Dessutom påpekar han, att dessa elever blir mer harmoniska än andra - och inte som så många andra barn och ungdomar både i Ungern, resten av Europa och ”till och med i Amerika” ger upphov till klagomål för sitt odisciplinerade och svårbemästrade beteende - blott därigenom att de får utveckla sin musikalitet och uppfyllas av själva musikens väsen i form av rytm och harmoni.

- Reflektion: Att dagligt musikutövande i skolan ger positiva effekter måste jag ge mitt bifall till. Två av mina egna döttrar har, trots en mycket lång och ansträngande resväg, glada i hågen stigit upp kl 5 varje morgon, för att bege sig till Västerskolans musikklasser i Uddevalla. (Västerskolan – är ett exempel på den form av musikklass vi idag har tillgång till i Sverige.) Rektorn där på skolan påpekar ofta att barnen och ungdomarna i musikklasserna, år efter år enligt statistiken, har genomsnittligt högre betyg i alla ämnen än andra elever. Det tycks även vara betydligt färre problem i samspelet mellan både elever och vuxna. Om detta beror på att eleverna blir mer harmoniska av att syssla med och vara uppfyllda av musik, eller om helt enkelt musikens kraft förenar dem och skapar en stor gemenskap, vill jag låta vara osagt. Helt klart är emellertid att effekten är mycket positiv.

Eftersom statistiken tydligt visade och visar, både på 1960-talet i Ungern och idag i Sverige, att barn blir mer lyckliga och harmoniska samt lyckas bättre i samtliga skolämnen än de barn som inte går i någon form av musikklass, vore det ju inte fel om fler barn fick denna möjlighet.

Kodály kallade inte dessa skolor för musikskolor utan människoskolor – livsnödvändiga för människans utveckling. –”Människan är inte fullständig utan musik utan bara ett fragment.”

---

⁶ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 7-51

⁷ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 33-34

2.3 Resultatet i Kodálys skolor

Resultatet i Kodálys skolor framstår som extraordinärt. Han berättar⁸ att barnen från fjärde eller femte klass sjunger allt från bladet. Och den musikaliska bildningen kan – enligt honom – inte börja tidigt nog. Hans påstående att ett barns musikaliska fostran måste påbörjas nio månader före dess födelse, skärper han 15 år senare genom att säga att denna fostran rätteligen borde börja nio månader före moderns födelse.

Under första året i skolundervisningen sjunger man enstämigt, under andra året börjar man med tvåstämmighet medelst enkla kanon eller en melodi till en uthållen bordunton. Det som är av största vikt är att båda grupperna verkligen hör vad den andra sjunger.

Utgångspunkten i de lägsta klasserna är pentatoniken, vilken är grundvalen för både de gamla och de nya visorna i hela den ungerska nationalmelodiken. Detta är även ur pedagogisk synvinkel det lämpligaste, eftersom Kodály menar att det är mycket olämpligt att börja med C-durmetoden⁹. Att istället börja med pentatoniken likt fem grundpelare och kring detta skelett bygga vidare, och till denna grund tillfoga de besvärligare halvtonerna, ger ett i längden mycket säkrare resultat, menar han.

Från och med femte klass kommer harmoniläran in, och det flerstämmiga lyssnandet utvecklas genom att lyssna till väl utvalda pianostycken. I sjätte klass arbetar man även med "främmande folks visor". Svårigheten stegras försiktigt, steg för steg, allt under det att barnen gör övningar där de tränar upp förmågan att notera melodier efter gehör. Den relativa solmisationen¹⁰ är det redskap som används för att lära barnen läsa a vista samt att kunna nedteckna noter efter gehör.

Instrumentspel är inte obligatoriskt, utan endast den som verkligen önskar det och visar sig ha anlag för det uppmuntras till detta. Undervisning i instrumentspel ges sedan inom samma skolbyggnad för att underlätta den schemamässiga problematiken.

Att satsa på en mycket god musikalisk utbildning för de blivande musklärarna är A och O, menar Kodály. Därför gäller det att skynda långsamt, och inte bygga ut verksamheten snabbare än det finns lämpliga lärarkrafter som står beredda att utföra ett gott värv. Tack vare att barnen numera sjunger 8 år i folkskolan, bär de därför med sig lusten att fortsätta sjunga senare i livet, berättar Kodály. Därför finns det numera duktiga körer i alla större landsortsstäder, som mycket väl klarar av att sjunga svåra avancerade verk. Så var alls inte fallet före Kodálys reform av musikundervisningen. Genom att de ungdomar som kommer från dessa skolor har lärt sig att älska seriös musik, har det också bildats en publik som hungrar efter konserter, vilket fått till följd att Ungerns etablerade musiker inte längre behöver fly landet för att få arbete, vilket tidigare var fallet och som då ytterligare bidrog till att utarma det musikaliska utbudet i landet. En positiv dominoeffekt och uppåtgående spiral har alltså uppnåtts genom att man börjat i rätt ände - med de små barnen.

---

⁸ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 32-37

⁹ Så benämner Kodály undervisning som bygger på C-durskalan.

¹⁰ se avsnitt 2.5 Kodálymetodens grunder

Under ISME-kongressen 1964 (International Society for Music Education) väckte Kodálys arbete stor uppmärksamhet. Han blev vald till hedersordförande, och generalsekreteraren förklarade det önskvärt att man överallt skulle följa det ungerska exemplet. Otaliga professorer från Amerika, Kanada och andra länder visade ett brinnande intresse för att lära sig och ta med sig kunskapen hem, för att där rätta till sina system för musikfostran.

Följande redogörelse säger något om den bland barnen uppnådda kunskapsnivån: Under ovan nämnda kongress sommaren 1964 kallades i all hast en grupp barn (de man kunde nå mitt under ett skollov) samman, för att sjunga under denna ISME-konferens i Budapest.¹¹ Denna grupp barn – från en femteklass från Kecskemét - kom att förvåna musikpedagoger från hela världen, eftersom det visade sig att de utan ansträngning kunde sjunga vilka noter man än satte framför dem direkt från bladet. Kodály själv satte först barnen på prov genom att ge dem en melodi han själv noterat, men sedan fick gästerna från andra länder efter eget gottfinnande testa barnens förmåga till a vista sång. Dessa lärda professorer häpnade över att barnen hade lärt sig sjunga lika självklart som de lärt sig tala eller skriva.

Anledningen till att sångövningar fått ett så stort företräde hos Kodály framför instrumentala övningar beror dels på Kodálys förkärlek för den mänskliga rösten, dels på hans tilltro till de pedagogiska fördelarna med detta, men även till stor del på den då aktuella situationen i Ungern – avsaknaden av instrument. Kodály brukade säga att "varje människa äger det vackraste instrumentet i sin strupe. Dessutom kostar det henne ingenting utom utbildningen."¹²

2.4 Undervisningen

Så här kunde undervisningen gå till år 1964 i en tredjeklass vid Ének-Zenei-Általános Iskola (Allmänna Sång- och Musikskolan) i Kecskemét¹³:

- 1) gemensam sång direkt från bladet - dvs. "a vista" (ur '333 läsövningar')
- 2) textläsning i kör antingen dikt eller prosa
- 3) samtal och diskussion om melodierna, speciella vändningar och egenheter i exemplen
- 4) solosång med upprepning av andra omväxlas med gemensam sång
- 5) arbete med en visa ur 'den allmänna visboken' – rytmen bearbetas först för sig med handklappning, melodin sjungs därefter utan text, texten läggs till, musikalisk fördjupning följer, de ivriga barnen deltar sedan med livligt engagemang i en diskussion med läraren där de får visa stort prov på sin kunskap och iakttagelseförmåga när de kan hänvisa till och göra jämförelser med melodier de känner till sedan förut.
- 6) sjungandes ytterligare en visa klappar barnen samtidigt grundrytmen med händerna
- 7) tvåstämmig sång av annan visa
- 8) arbetshäftena tas fram där eleverna gör olika övningar som vittnar om deras innehav av god musikalisk känsla samt väl utvecklade notkunskaper

¹¹ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 40

¹² Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 38

¹³ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 38-40

I Kecskemét har man fått den erfarenheten att det knappast finns några omusikaliska barn, även om vissa av dem visar en klarare begåvning än andra, och om man bara lägger ner tillräckligt med energi på att arbeta med de svagare eleverna kan även dessa nå upp till en förvånansvärt hög nivå.

Man lever efter regeln att sång och musik är ett lika viktigt ämne som andra skolämnena – ett ämne som varje elev har rätten att tillåtas utvecklas i. Liksom en ansvarskännande lärare inte slutar att försöka lära ett barn att stava, även om barnet uppvisar svaghet och svårigheter med detta, så betraktar man inte heller musik som något som endast vissa bör syssla med, utan som något som alla har rätt till.

Enligt Kodálys önskan tar man in några "tondöva" förstaklassare varje år, några som inte alls kan sjunga. Klára Kokas¹⁴, elev och nära vän till Kodály som arbetar som musikerapeut i Kodálys anda både i och utanför Ungern, berättar att hennes vackraste minnen som lärare hänger ihop med just dessa barns musikaliska och individuella utveckling när de uppfylls av en gripande kärlek till musiken lyfts över alla hinder. Hon drar sig till minnes att en lärare vid ett tillfälle frågade Kodály om man inte kunde slippa att ta in de "tondöva" barnen. Professorn ska då ha svarat: "Och vad ska det bli av dem sedan?"

Oerhört besjälad och vackert skildrar Klára Kokas hur hon brinnande entusiastiskt tar sig an sina elever och gläds med dem åt deras framgångar, och hur hon på en särskild institution för föräldralösa barn ger kärlek och trygghet och en ny mening åt dem, alltmedan hon leder dem in i musikens förtrollande land.

2.5 Kodály-metodens grunder

Kodály ville ge hela det ungerska folket möjlighet att kunna skriva och läsa musik genom det enklaste instrumentet, sången. Genom undervisning i solfège skulle alla kunna lära sig att inom sig höra den lästa notbilden, och kunna skriva ner en hörd melodi.

I solfègeundervisningen ingår¹⁵

1. att lägga grunden till musikalisk bildning
2. att utveckla den musikaliska förmågan
3. att utveckla musikminne, rytm, melodiskt och harmoniskt gehör
4. att utveckla formkänslan
5. att lära ut musikens elementa
6. att utveckla inre gehör, improvisation
7. att skapa förmåga att skriva och läsa musik

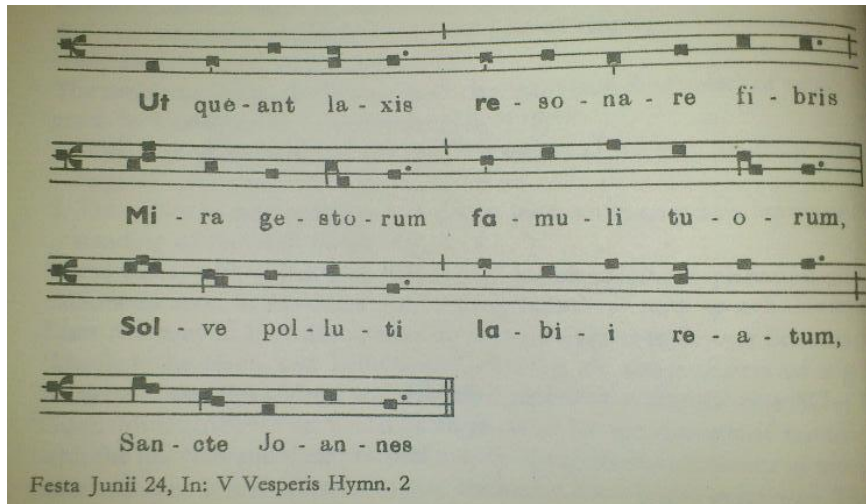
Solmisation är en metod att bearbeta undervisningsmaterialet. Grunden till solmisation lades redan runt år 995-1050 - även om en del forskare menar att solmisationsstavelser användes ännu tidigare -

¹⁴ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 140-157

¹⁵ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 137

då den medeltida sångpedagogen Guido d'Arezzo började använda melodiformler för de olika tonerna i skalan med utgångspunkt från en latinsk hymn från 700-talet som alla kunde:

Ut queant laxis,
Resonare fibris,
Mira gestorum,
Famuli tuorum,
Solve polluti,
Labi reatum,
Sancte Iohannes.

16

Ut byttes senare ut mot *do*, *si* blev *ti* och *sol* blev *so*. Höjning visas genom att vokalen förändras till *i* (*do* blir *di*, *re* blir *ri* osv). På samma sätt visas sänkning av en ton med *a* (*mi* blir *ma*, *ti* blir *ta*...).

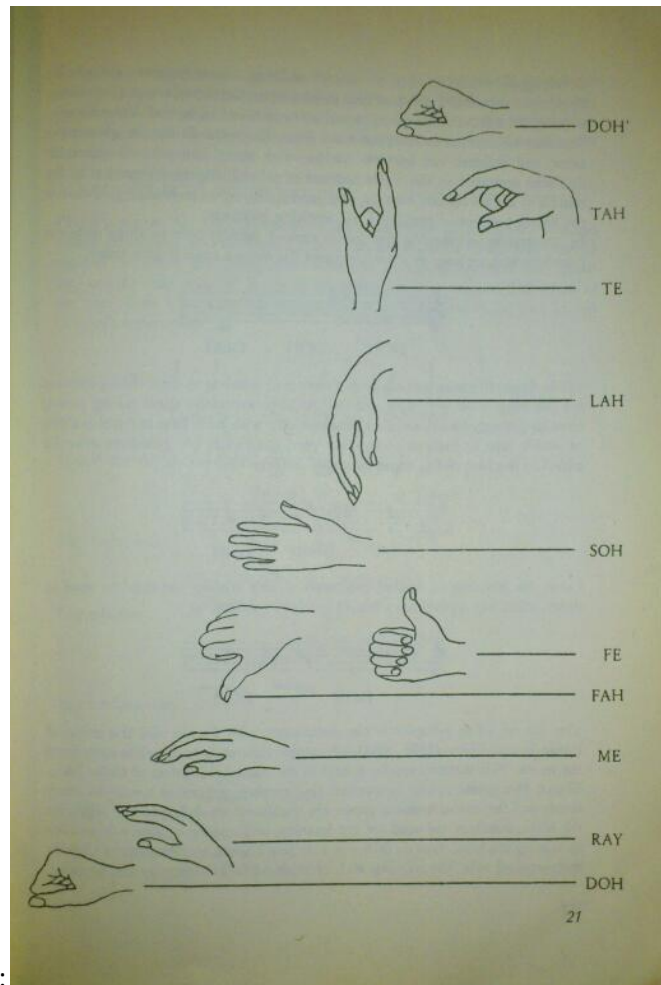
Begreppet solmisation kan vara lite förvirrande, eftersom ordet solmisation inte har riktigt samma innebörd världen över. I vidare bemärkelse används begreppet för bruket av stavelser som tonnamn över huvud taget, och för detta finns det flera olika varianter av system som utvecklats över tid på olika platser. Den snävare betydelsen bygger på Guidos system i mer eller mindre ursprunglig form.

Relativ solmisation – som är den form som används inom Kodály-metoden - innebär att grundtonen i samtliga durskalor är *do* och grundtonen i varje mollskala är *la*. Skalan är alltså inte fixerad, utan flyttbar. På så sätt nöts intervallen in snabbare, vilket påskyndar *a vista*-läsningen.

Solfègen (med relativ solmisation som redskap) är musikens abc-lära, menade Kodály¹⁷, nyckeln till den fulla förståelsen av musik, som leder till yttre och inre gehörsteknik. (Parallellt övas naturligtvis även annan form av notläsning.)

¹⁶ Szónyi, *Kodály's Principles in Practice*, s. 18

¹⁷ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 138

Tonerna visas med handtecken:

18

Man börjar i midjehöjd för att slutligen teckna översta tonen i skalan ungefär i ögonhöjd.¹⁹ Tanken är att man genom att träna solmisation framkallar musikaliska minnen,²⁰ vilka uttrycker relationer och på så sätt skapar en instinktiv känsla för tonalitet, tonernas funktion och a vista-sång.

Genom särskilda handtecken visar man inom Kodály-metodiken även rytmer och musikens karaktär.

¹⁸ Szónyi, *Kodály's Principles in Practice*, s. 21

¹⁹ <http://www.classicsforkids.com/teachers/training/handsigns.asp>

²⁰ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 138

Rytmer läses enligt följande modell:

Tah Tah te te te te Tah rest

Sounds for dotted crotchets: Tah-ee te te Tah-ee

For syncopation: te Tah te syn-co-pè

For minims: Tah-aa

For semiquavers: te te re te te re

For triplets: te te te te-te-te

21

²¹ Szőnyi, *Kodály's Principles in Practice*, s. 23

2.6 Metod och ideologi

Man bör skilja på Kodály-metoden och Kodálys ideologi.²²

Kodály-metoden omfattar den praktiska utvecklingen av den musikaliska förmågan t.ex. gehör, självständig notering och läsning av musik, att kunna sjunga rent samt gradvis utveckla en vacker samklang.

Ideologin handlar om att hela människans personlighet påverkas. T.ex. ger den dagliga sången påverkan både fysiskt och mentalt. Det oändligt stora antal övningsmelodier och kompositioner Kodály utarbetade byggde på och hade anknytning till folkvisa, folklöre, traditionell klassisk musik, värdefull litteratur och skapade kärlek till poesin, vilket i sin tur gav långtgående effekter på smak, livsföring, vård av modersmålet, inre disciplin, livsglädje och skaparkraft.

Kodály formulerade sina tankar och idéer, skapade sina verk. Själva metoden har hans elever och efterföljare successivt arbetat fram utifrån den inspiration Kodály gav samt det undervisningsmaterial i form av övningar som Kodály komponerade. Metoden fortsätter att formas och arbetas med, och den påverkas av nya möjligheter, psykologiska insikter och materiell utveckling.

Naturligtvis påverkas stämningen på en lektion av lärarens personlighet lika mycket om man använder sig av Kodály-metoden eller inte, liksom traditionen inom skolmetoden blir avgörande för atmosfären. Innanför ramarna för själva metoden förändras därför pedagogiken till en ny skolideologi. Det som dock är nödvändigt är en sådan typ av disciplin som möjliggör koncentrerat lyssnande för att kunna utveckla ett inre gehör.

3. Kodály-metoden på 70-talet

Erzsébet Szőnyi - framstående kompositör, elev och betrodd medarbetare till Kodály, författare till litteratur i ämnet Kodálymetodik och stort erkänd pedagog - menar att huvudfrågan vi måste ställa oss är, om det idag verkligen finns något behov av musik. Hon skriver i en av sina böcker: "I en tid när relativt få människor verkligen aktivt lyssnar på musik, när det inte behövs mer än ett tryck från ett finger för att vi ska vara omgivna av en aura av bakgrundsljud..., vem vill då, och vem kommer i framtiden att vilja betala för en bokad biljett för att bevista en konsert och där lyssna på klassisk musik?"²³ Erzsébet menar att just dessa farhågor är en av orsakerna till det markant ökade intresset för musikutbildning, och därigenom till att en aldrig sinande ström av lärare från andra länder kommer för att hämta kunskap och inspiration från Ungern.

---

²² Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 140-143

²³ Szőnyi, Kodály's Principles in Practice, s. 7

I Erzsébet's undervisningsskolor syns besökare/kursdeltagare från USA, Kanada, Japan, Australien, Nya Zeeland, Frankrike, England, Belgien, Egypten osv.²⁴ Danmark, Norge, Finland representeras flitigt. Men sedan jag gjort en statistisk analys av landstillhörigheten bland de närmare 2000 besökare från hela världen som mellan åren 1960-1973 antingen gjort ett kortare besök eller gått upprepade utbildningar under flera års tid hos Erzsébet Szőnyi kan jag bara konstatera att jämfört med t.ex. våra nordiska grannländers deltagande är det svenska bidraget till denna verksamhet synnerligen anspråkslöst. Medan man gång efter annan från Finland skickar grupper om upp till 70 musklärare för vidareutbildning, samt visar likartat intresse från både Norge och Danmark, syns under dessa år endast 4 deltagare med adress Sverige. (Dessutom tycks 2 av dessa, utifrån deras namn att döma, ha rötter från antingen Danmark eller Finland...)

- Reflektion: Jag frågar mig – Varför tycks intresset vara så vagt för Sveriges del beträffande Kodály-metoden?

Erzsébet Szőnyi berättar vidare att i alla skolor över hela landet²⁵ får alla barn mellan 3-5 år flera timmars musikundervisning varje vecka, där deras gehör- och rytmkänsla övas upp, förmågan att sjunga rent och rätt samt att de lär sig allmänna principer för rytm och melodi. När barnen är mellan 8 o 14 år ges ytterligare en möjlighet till barn med särskild fallenhet – 2 timmars extra körsång varje vecka. Detta gäller vanliga skolor.

Dessutom finns det omkring 120 skolor med extra mycket musik. Vid dessa skolor har alla elever mellan 6 o 14 års ålder sånglektioner varje dag.

De elever som strävar efter en framtid som musiker kan mellan 14 och 18 års ålder utbildas vid särskilda konservatorier. Vid dessa skolor meddelas undervisning i vanliga skolämnen mellan kl 8-11 varje dag. Resterande del av skoldagen ägnas åt enskild instrumentalundervisning, undervisning i relativ solmisation, musikteori, kammarmusik, körsång, samt orkester. Härtill kommer naturligtvis många timmars enskilt övande på instrument och andra förberedelser.

Efter detta finns möjlighet till 3 eller 5 års studier vid Franz Liszt-akademien i Budapest.

4. Kodály-metoden idag

I Ungern finns många skolor med "musikklasser" som bär Zoltán Kodály's namn. En av dem finns, som jag tidigare nämnt, i Nyíregyháza. Här fostras körer som vinner beryktade tävlingar. Ett smakprov på skönsången kan man få exempelvis här: <http://www.cantemus.hu/drupal/en/content/cantemus-childrens-choir-videos>

---

²⁴ Szőnyi, *Kodály's Principles in Practice*, s. 80-88

²⁵ Szőnyi, *Kodály's Principles in Practice*, s. 8-11

I Keckemét - Zoltán Kodály's födelsestad, belägen mitt i Ungern – finns Zoltán Kodály Pedagogical Institute of Music.²⁶ Byggnaden har anor från 1700-talet och var ursprungligen ett franciskanskt kloster. Syftet med institutets verksamhet är att påvisa teoretiska och praktiska erfarenheter nödvändiga för utvecklingen av musikutbildning, organisera spridningen av metoder för ungersk musikutbildning utomlands, samt att erbjuda vidareutbildning för redan examinerade utländska musikpedagoger i ungersk pedagogik och metodik. Man organiserar även konferenser både i Ungern och utomlands med syfte att erbjuda en plats för utbyte av erfarenheter. Man har sedan starten 1975 tagit emot studenter från 44 olika länder. Majoriteten av dessa kommer från USA, Australien, Japan, Irland, Storbritannien och Kanada. Många av dem studerar upp till 3 år, och verkar därefter i sina hemländer enligt Kodály-metoden.

I Finland har man anammat Kodály-metoden mer än i Sverige, vilket exempelvis märks när man läser att "Finlands Kodály-kör sjunger". Här använder man sig även av Colourstringsmetoden, vilket är en vidareutveckling av Zoltán Kodály's musikskolningssystem framtagen av den ungerske violinpedagogen Dr Géza Szilvay.²⁷ Här har man undervisning i "baby-klassen" redan från 3-6 mån ålder. Sång, inre lyssnande och rytmik är grundelementen, vilket leder till att barnen vid 4-5 års ålder är redo att spela musikinstrument. En av grundtankarna är att all undervisning sker på barnens villkor och bör involvera så många sinnen som möjligt, vilket enligt Szilvay ger det bästa resultatet. Förutom i Finland använder man sig av Colourstrings allra mest i Japan.

Kodály-organisationer finns över stora delar av världen.²⁸ : [The American Kodály Institute](#) [British Kodály Academy](#) [Danish Kodály Society](#) [Finnish Kodály Society](#) [Kodály Conservatory - Greek Kodály Institute](#) [International Kodály Society](#) [Japanese Kodály Society](#) [The Kodály Center of America](#) [Kodály Music Education Institute of Australia](#) [Kodály Society of Canada](#) [Alberta Kodály Association](#) [Kodály Society of Nova Scotia](#) [Kodály Society of Ireland](#) [Korean Kodály Society](#) [La Voix de Kodály en France](#) [Liszt-Kodály Society of Spain](#) [Organization of American Kodály Educators](#)

Dock finns det ingen i Sverige.

5. Kodály-metoden och Sverige

När jag gått igenom det material jag funnit om Kodály-metoden, dess användning i Ungern och dess utbredning i andra länder, infinner sig hos mig huvudsakligen två frågor:

1. Varför tycks det finnas så mycket större tilltro till denna metod hos ex. våra grannländer än hos oss?

Från Danmark och Norge skickas mängder med kursdeltagare till utbildningar i Ungern. Medan man i ex. Finland, Japan, USA och Ungern – hyllar Kodály och hans metodik, hörs hans namn i Sverige förhållandevis sällan nämnas.

---

²⁶ <http://www.kodaly-inst.hu/building/building.htm>

²⁷ Knutsson, *Hur arbetar violinpedagogen med notläsningslärande?* s. 13-14

²⁸ <http://www.kodaly.hu/links.htm>

”Kodály-metoden är vanlig bland musikklasser i Finland” konstaterar Johanna Fahlén i sitt examensarbete *Musikteori för barn i tidiga åldrar – En kvalitativ studie om musiklärares respektive läromedels syn på musikteori i musikundervisningen för grundskolans år 1-5*.²⁹ I boken ”Barns musikaliska utveckling” av Bertil Sundin, däremot, tycker jag mig skönja en viss kritisk hållning mot Kodály-metoden vid jämförelsen med andra musikpedagogiska inlärningsmetoder såsom Dalcroze-metoden, Orff-metoden, Sovjetpedagogik³⁰ och Suzukimetoden. Vid Sundins redogörelse³¹ av gångövningar etc. i Dalcroze-metoden, där syftet är att öva upp barnets känsla för rytm, uttrycker sig Sundin i entusiastiska ordalag om all kunskap barnen kan erhålla genom dessa övningar, medan han vid omnämmandet av detsamma i Kodály-metoden endast torrt konstaterar att man förväntar sig/kräver att barnen ska ha inhämtat dessa kunskaper vid en viss ålder.

Det är lätt att, genom Sundins ordval, få uppfattningen att det som enligt Dalcroze-metoden är stimulerande endast är militärexercis i Kodály-metoden. Han omnämner inte, (kanske på grund av okunskap?) att Kodály betonade det lustfyllda! - ”En lärares huvuduppgift är att lära ut sång och musik i skolan på ett sådant sätt att det inte är en plåga utan en stor glädje för eleven; att inplantera en törst efter äkta musik, en törst som kommer att vara under en hel livstid.”³²

Sundin skriver vidare att man i Kodály-metoden ”upifrån i förväg har bestämt vad bra musik är”³³ (och jag uppfattar detta som kritik) och utväljer och förmedlar ett enda citat av Kodály själv, nämligen: ”Varje barn måste redan från förskolan få en skyddsympning mot dålig musik. Senare finns det ingen medicin mer mot detta gift.”³⁴ Men frågan är om inte alla typer av musikpedagogik har bestämt vilken musik som anses lämplig för barnen att utsättas för. Om man inom klassundervisning endast serverar en viss typ av musik - t.ex. populärmusik - så har man ju även i detta fall från vuxenvärlden gett sin välsignelse till att begränsa det urval av musik som barnen får tillgång till. Vare sig vi är medvetna om det eller inte, är det från detta smörgåsbord våra barn hämtar sin musikaliska näring, vilket inlemmas i deras själs DNA.

Kanske skulle det varit mer rättvisande mot Kodály att även ha med något citat där han uttrycker sin kärlek till och värdesättning av barnet och stora tilltro till barnets förmåga.

Kodály själv vände sig mot just detta fenomen att bildning skulle komma utifrån och upifrån.³⁵ Hans pedagogik byggde istället på att det var den folkliga musiken, folkets egna rötter som skulle lyftas fram och användas som ett pedagogiskt hjälpmedel. Med ”god” musik för undervisningssyfte avsåg han mestadels de speciella övningar han funnit vara lämpliga för att utveckla gehöret.

2. Är Kodály-metoden över huvud taget applicerbar på svenska förhållanden?

Inför problematiken kring den andra frågan vill jag lyfta ett par av svårigheterna vid applicerandet av Kodály-metoden utanför Ungern:

²⁹ Fahlén, *Musikteori för barn i tidiga åldrar*, s. 10

³⁰ 'Sovjetpedagogik' kännetecknas av stark central styrning och noggrant planlagda musikaliska aktiviteter från barnets första månader till skolåldern. se Wetlugina, *Estetisk uppfostran i Sovjetunionen*, s. 173-174

³¹ Sundin, *Barns musikaliska utveckling*, s. 112-120

³² <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/balszoveg1.htm#5>

³³ Sundin, *Barns musikaliska utveckling*, s. 115

³⁴ Sundin, *Barns musikaliska utveckling*, s. 116

³⁵ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 109

Kodálys tanke var att barnen skulle fostras med sitt eget folks visor. En annan grundsten i själva metoden är även att utveckla den musikaliska förmågan från en pentatonisk grund.

Men många gånger har det visat sig vara svårt att spåra upp pentatoniska folkliga melodier som på ett särskilt sätt är lämpade att öppna dörren till harmonivärlden.³⁶ Ibland är dessa melodier, kanske pga. sitt stora tonomfång eller sin komplicerade rytm inte lämpliga att använda. En del Kodály-forskare menar då att det kunde vara lämpligt, att man använder sig av "internationella femtoniga källor", och hämtar stoff ur ex. skotsk, irländsk, tjeremisisk, tatarisk eller peruansk-indiansk pentatonik. Även i Ungern föreslår en del pedagoger detta, även om deras egen musikvärld redan är rik på pentatonik. Detta första problem borde alltså kunna ha en lösning.

Nästa problem visar sig ofta vara inställningen till själva disciplinen.³⁷ Klára Kokas, musikerapeut som verkat i Kodálys anda både i och utanför Ungern, berättar hur besökande pedagoger klenroget brukar betrakta de disciplinerade eleverna under demonstrationslektionerna och därefter säga, att en metod som kräver en sådan disciplin inte går att införliva med andra system. Klára berättar att metoden från början användes inom äldre organisatoriska ramar för undervisning, men menar att detta berodde på de traditionella skolmetoderna och inte ligger i själva Kodály-metoden. Själva pedagogiken kan ändras innanför ramarna till en genomgripande ny skolideologi. Hon är mycket noga med att betona att elevernas lust och glädje är beroende av lärarens personlighet, oavsett vilken undervisningsmetod denne förespråkar. Hon säger: "Naturligtvis är det läraren som skapar atmosfären, utstrålningen verkar genom hans/hennes personlighets prisma."³⁸ Dock framhåller hon att den disciplin som möjliggör ett koncentrerat lyssnande är fundamentalt nödvändig. Men hon menar även att växlingen mellan inre samling och avspänd rörlig aktivitet också den är en form av disciplin, liksom det ivriga diskuterandet i grupp om vad man nyss lyssnat till eller observerat.

Men visst finns det intresse, även i Sverige, för Kodály-metoden:

Vid ett besök på Brunnsboskolan i Göteborg d. 27 april 2012 hade jag förmånen att få bevista en lektion med en musikklass där Petter Ekberg undervisar barnen i åk 4. Petter Ekberg (även körledare i Göteborgs Domkyrkoförsamling) är väl förtrogen med Kodálymetoden. Han har tagit del av flera kurser i ämnet under besök i Ungern, och praktiserar delar av metoden både med sina körer och vid undervisningen av 4:e-klassarna i Brunnsbo. Han använder sig bl.a. av 'relativ solmisation' (dvs. flyttbart 'do'), som ett hjälpmedel till upplevelse och förståelse av de musikaliska intervallen, vilket utvecklar barnens notläsningsförmåga. Barnen får göra rytm-läsningsövningar och skrivövningar där de fyller i de notvärden som fattas i en takt. De får sjunga efter handtecken, de får själva göra dem medan de sjunger, de övar sitt gehör genom stämsång osv. Här finns många av de element med, som hör till en klassisk "Kodály-lektion".

Ett annat exempel från Göteborg där en musiker använder sig av Kodálymetoden i sitt arbete med kör är Nóra Abaffy. Nóra berättar för mig (d.23 maj 2012) att hon studerade Kodály-metodik vid Musikakademien i Debrecen för en professor som varit elev till Kodály själv. Därefter gick hon en kyrkomusikerutbildning vid Franz Liszt-Akademien i Budapest varefter hon blev doktorandstudent där. Även hennes lärare i Budapest – professor László Dobszay - hade studerat för Kodály, och

---

³⁶ Arvidsson, Zoltán *Kodály – en mosaik*, s. 143

³⁷ Arvidsson, Zoltán *Kodály – en mosaik*, s. 143-146

³⁸ Arvidsson, Zoltán *Kodály – en mosaik*, s. 146

publicerade böcker och undervisningsmaterial i musikteori och gehörsträning. Dessa läroböcker används vid alla musikskolor i Ungern idag. Nóra har undervisat i musikteori och gehör ett antal år i Ungern, men just nu är det Göteborgs Gosskör som får del av hennes specialistutbildning inom solfège medan hon undervisar dem i gehör och musikteori.

Så visst finns det praktiserande Kodály-entusiaster! – även i Sverige!

Men – det finns ett problem! Eftersom de svenska barnen börjar, med ungerska mått mätt, alltför sent att bekanta sig med metodens redskap – t.ex. i musikklass i åk. 4 - finns det ingen möjlighet att nå de djup som det enligt metoden är tänkt. Då jag talar med ungerska musiker, som bött många år i Sverige, får jag höra att det är omöjligt att lära sig eller få någon egentlig nytta av Kodály-metoden, om man inte börjar i mycket späd ålder, precis som Kodály avsåg. Han menade ju att det var i senaste laget att börja vid födelsen. Dessa verkliga entusiaster menar att vi endast skrapar lite på ytan, provar och smakar på vissa element – men inget mer...

Kanske måste man vara född och uppvuxen med metoden, för att riktigt kunna inse dess fulla effekt och betydelse...

6. Mer av Kodálys tankar

Kodály uttryckte på sin tid en stor oro över den ökande tillgången av grammofonskivor (och många av oss ler lite överseende.) Men han menade att detta fenomen befrämjade övergången från aktivt musicerande till passivt lyssnande.³⁹ Kodály menade att det var av allra största vikt för den musikaliska utvecklingen att själv få musicera. För det andra, menade han, "förs vi i vår alltmer tekniska värld fram på en väg som leder oss till att själva bli som maskiner; endast om vi besjålas av sång kan vi befrias från detta öde."⁴⁰

Kodály sa vidare: "Om vi vill förstå andra nationer, måste vi först förstå oss själva. Det finns inget bättre redskap för detta än folkmusik. Att bekanta sig med folkmusik från andra länder är det bästa sättet att bekanta sig med andra människor/folkslag. ... på denna grund kan den musikaliska kultur byggas som även öppnar sin själ för andra människors verk."⁴¹

Kodály ville inte ge sken av att ha upptäckt hela sanningen i sin strävan efter att finna sitt lands rötter: "Idag vill vi absolut inte påstå att vi har upptäckt ungerskheten, vi har inget monopol på det ty även om vi fann och förde vidare något mer än våra föregångare kommer våra efterföljare i sin tur att upptäcka andra karaktärsdrag..."⁴² Han ville återfinna något av det ursprungliga men samtidigt leva i nuet: -" Vi går tillbaka på melodier som är flera tusen år gamla – exempelvis temat i mina Påfågelvariationer – och vi förvandlar dem till tidsenlig musik."⁴³ "Det är inte materialet som måste

---

³⁹ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 48-49

⁴⁰ <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/balszoveg1.htm#5>

⁴¹ <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/concept.htm>

⁴² Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 50

⁴³ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 50

förnyas utan idéerna måste förnya materialet, inte som material utan som ett nödvändigt uttryck för de där nya tankarna.”⁴⁴

Kodály fick ofta utstå kritik av sin samtid både för sin strävan att reformera musikundervisningen och för sina kompositioner. Han tycks i sådana stunder ha funnit tröst i Tolstoys ord: ”en kritiker är ett hyvelspån som föll ner när Gud skapade konstnären.”⁴⁵

7. Avslutande diskussion och reflexion

Som förälder till 5 barn har jag många gånger själv ställts inför frågan hur jag ska kunna ge mina barn det bästa tänkbara mötet med musik, och strävat efter att ge dem tillgång till god musikalisk utbildning. Och som verksam musiker och körledare funderar jag naturligtvis också ofta över pedagogiska metoder.

Min reflexion när jag arbetat med denna uppsats är att man på många håll i världen sedan länge fått upp ögonen för de pedagogiska fördelar Kodály-metoden har vid upptäckandet, upplevelsen och inlärandet av musik. Dock inte nämnvärt i Sverige. Har vi under ambitionen av att inte vilja pådyvla våra barn vad som är ’god’ musik, slängt ut barnet med badvattnet? Saknas det i Sverige kunskap om hur lätt det kan vara för ett litet barn att lära sig a vista sång genom denna metod? Eller saknas viljan att låta våra barn få möjlighet därtill?

Ofta hör man grupper av människor ge uttryck för en oro för, hur det i framtiden ska gå med tillgången till, utövandet av, samt lyssnandet till den klassiska musiken. Detta gäller både för musiken inom kyrkans ramar, i skolans värld, samt samhället i stort. Det talas mycket om ungdomars och medelålders hållning i frågan. Men har vi då insett från vilket håll vi bör angripa problemet? Vore det inte det bästa och mest logiska att börja med de mycket små barnen?

Att börja i galen ände vad gäller musikutbildning jämför Kodály med att grunda ett universitet i ett land där det ännu inte finns en grundskola.⁴⁶ Vem i det landet skulle platsa på universitetet? Tesen ’Barnen är vår framtid’ är både sann och tänkvärd. Jag tänker på vad som skrevs i den tyskspråkiga dagstidningen Pester Lloyd år 1929, när i Ungern för första gången ett helt konsertprogram ägnades åt barnkörer: ”Den som hör dessa barn sjunga måste inse på vilka grundvalar en nationell musikkultur uppstår.”⁴⁷ Eller för att använda Zoltán Kodály’s egna ord: -”Den som bara en enda gång har känt våra barns strålande, framtidsvissa blickar vila på sig vet att vi måste leva för dem, för deras skull. Deras liv är landets liv, underpanten på dess framtid.”

---

⁴⁴ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 42

⁴⁵ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 44

⁴⁶ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 104

⁴⁷ Arvidsson, Zoltán Kodály – en mosaik, s. 54

8. Bevingade ord av Kodály:

”Det finns inga tondöva barn. Alla barn skall hjälpas in i musikens trädgårdstäppa.”⁴⁸

”Låt musiken bli allas egendom!”⁴⁹

”Endast samtiden kan riktigt begripa det nya.”⁵⁰

”Ingen är för stor för att komponera för barn – tvärtom borde han försöka bli stor nog för det.”⁵¹

---

⁴⁸ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 149

⁴⁹ <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/balszoveg1.htm#5>

⁵⁰ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 42

⁵¹ Arvidsson, *Zoltán Kodály – en mosaik*, s. 6

9. Litteraturlista/Litteraturförteckning:

tryckt litteratur:

- Arvidsson, Sara (1998) *Zoltán Kodály – en mosaik* Göteborg: Humanistiska förlaget
- Fahlén, Johanna *Musikteori för barn i tidiga åldrar* - examensarbete vt-2009 Umeå universitet
- Jägerman, Daniel Östberg, Per *Musik i skolan - mål eller medel?* – examensarbete Malmö högsk 2010
- Knutsson, Ida *Hur arbetar violinpedagoger med notläsningslärande? En kvalitativ intervjustudie om fenomenet notläsning* – examensarbete vt-2008 Lunds universitet
- Sundin, Bertil (1984) *Barns musikaliska utveckling* Malmö: Liber Förlag
- Szónyi, Erzsébet (1979) *Kodály's Principles in Practice* Budapest: Franklin Printing House
- Wetlugina, N.A. (1973) *Estetisk uppfostran i Sovjetunionen* Berlin: Volk und Wissen

elektroniska källor:

- <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/comp.htm>
- <http://www.kodaly-inst.hu/kodaly/balszoveg1.htm#5>
- <http://www.kodaly-inst.hu/building/building.htm>
- <http://www.classicsforkids.com/teachers/training/handsigns.asp>
- <http://www.kodaly.hu/links.htm>
- <http://www.cantemus.hu/drupal/en/content/cantemus-childrens-choir-videos>